

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. БОГОМОЛЬЦЯ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, БІОЕТИКИ ТА ІСТОРІЇ МЕДИЦИНИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**НАРАДИ-СЕМІНАРУ
ЗАВІДУВАЧІВ КАФЕДР (КУРСІВ) СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН МЕДИЧНИХ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНИХ
ФАКУЛЬТЕТІВ ЗВО УКРАЇНИ**

**«ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ І
АСПІРАНТІВ МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ В КОНТЕКСТІ
ВИКЛАДАННЯ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН»**

16 СІЧНЯ 2020 РОКУ

М. ЗАПОРІЖЖЯ - М. КИЇВ

Редколегія:

Утюж І. Г. – завідувач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ, доктор філософських наук, професор;

Мегрелішвілі М. О. – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;

Касаткіна К. А. – викладач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ.

Збірник матеріалів наради-семінару завідувачів кафедр (курсів) соціогуманітарних дисциплін медичних та фармацевтичних факультетів ЗВО України «Шляхи підвищення якості підготовки студентів і аспірантів медичних університетів в контексті викладання соціогуманітарних дисциплін». – Запоріжжя: ЗДМУ, 2020. – 112 с.

Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наданої у доповідях інформації й точність наведених цитат. Точка зору автора не завжди може співпадати з позицією редколегії.

ЗМІСТ

1. МІСЦЕ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МЕДИЧНИХ КАДРІВ

<i>Утюж І. Г., Спиця Н. В.</i> РЕАЛІЗАЦІЯ СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЗАПОРІЗЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.....	6
<i>Васильєва І. В., Нечушкіна О. В.</i> ЗНАЧЕННЯ ФІЛОСОФСЬКОЇ, СОЦІОГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МЕДИЧНИХ КАДРІВ.....	9
<i>Бідзіля П. О., Дідик С. С.</i> З ДОСВІДУ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАПОРІЗЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.....	13
<i>Білецька Л. В.</i> АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	17
<i>Вергелес К. М., Куліш П. Л., Школьнікова Т. Ю., Вергелес Т. М.</i> РЕФОРМА ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ І ТРАНСФОРМАЦІЇ ЇЇ ЗМІСТУ.....	20
<i>Жадько В. А.</i> ПРОВІДНА РОЛЬ ФІЛОСОФІЇ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	22
<i>Звягіна Г. О.</i> «УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА» У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ.....	26
<i>Іванова К. А., Балабай Я. В., Кулакова О. М.</i> ВИВЧЕННЯ ФІЛОСОФСЬКИХ ДИСЦИПЛІН – ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ (ОГЛЯД ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ)....	28
<i>Іванова К. А., Садовніков О. К.</i> СОЦІОГУМАНІТАРНА ОСВІТА – ВИХОВАННЯ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ.....	30
<i>Кірієнко С. В.</i> ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК У КОНТЕКСТІ РІВНІВ НАУКОВОСТІ.....	33
<i>Кудин О. О.</i> БІОЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ІСЛАМСЬКОЇ ЕТИКИ.....	36
<i>Мегрелішвілі М. О.</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ "ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ".....	39

знання і сприятиме тотальному зростанню відчуження – цього своєрідного виду ”соціальної ентропії”.

Призначення синтетичного курсу філософії і когнітивної логіки – допомоги студенту увійти в дисциплінарний науковий дискурс. Термін ”дискурс” у даному випадку вживається не в лінгвістичному, а в епістемологічному значенні. Він позначає сукупність умов, що визначають специфіку дослідження і забезпечують комунікацію в дисциплінарному співтоваристві, тобто дозволяє фахівцям (залишаючись в тематичних межах заданих предметною визначеністю знання) оцінювати конкуруючі гіпотези, теорії, підходи і парадигми. Іншими словами, дискурс – це сукупність умов, що дозволяють фахівцям розуміти один одного навіть тоді, коли вони між собою не погоджуються. Отже дане поняття близьке за змістом поняттю ”комунікативний дискурс” Т. А. ван Дейка і є уточненням та раціоналізацією поняття ”епістема“, що запропоноване М. Фуко. Без первинної дискурсивної орієнтації неможливе не лише привласнення знання, а й, навіть, адекватне розуміння фахової інформації.

Теоретична частина курсу може бути представлена чотирма темами: ”Раціональність”, ”Знання”, ”Розуміння”, ”Пояснення”. За загальним задумом курсу центральною є проблема розуміння. Одна з основних цілей – допомогти студенту навчитися контролювати і керувати процесом розуміння. На це спрямоване і опанування сучасними методами філософського, логічного і логіко-семантичного аналізу. Слід мати на увазі те, що вищий рівень дискурсивного розуміння наукової ідеї передбачає можливість її розвитку. Особистісно привласнити науковий результат – це зуміти побачити в елементі сталого знання паростки нових проблем, у тексті зверненому до тебе, бачити не лише повідомлення, а й долучення до таємниць продуктивного діалогу, адже думати – це сперечатися з самим собою, тощо.

Література:

1. Величковский Б. М. Современная когнитивная психология. – М., 1982.
2. Виноград Т., Флорес Ф. О понимании компьютеров и познания // Язык и интеллект. – М., 1995.
3. Ишмуратов А. Т. Логические схемы рациональности // Логика и проблемы рациональности. – К., 1993.

ПРОВІДНА РОЛЬ ФІЛОСОФІЇ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Жадько В. А.

Запорізький державний медичний університет

Актуальність проблеми. Нині у ВНЗ склалась дивна ситуація. З одного боку, Закон України «Про вищу освіту» ставить перед ними завдання «утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних

умовах» [5; Ст. 26, п. 2]. З іншого, отримавши автономний статус та академічну свободу, виші, в яких кількісна перевага вчених-природознавців майже абсолютна, масово відмовляються від надання філософії статусу обов'язкового навчального предмета. Але ж саме філософія, визначена Філософом як «процес мислення про мислення», найбільшою мірою розвиває й формує «уміння вільно мислити та самоорганізовуватися», тобто формує *розумну волю*, без якої людина визначається сучасною філософською антропологією, й не тільки нею, як *homo sapiens est homo demens* – *розумний безумець*. Філософія, будучи матір'ю наук, якраз і «народила» людству методологію світоглядного мислення, закликавши людину до самопізнання себе самої в статусі мікрокосму, подібного й тотожного в діалектичній єдності протилежностей всьому безмежному й універсальному макрокосму. То ж чи справедливо витіснити матір на периферію навчальних предметів в системі вищої освіти? Чи не стає вона нижчою від втрати найвищої цінності, якою є людина саме в такому статусі? Чи йдеться про саме такий вимір і таку її цінність в будь-якій іншій навчальній дисципліні?..

Основний зміст. Філософія, виконавши своє покликання як «матір наук», постійно постає перед необхідністю свого виправдання як самостійна пізнавальна дисципліна і галузь знань. Це усвідомлюють самі філософи, тому так багато маємо їх статей з приводу того, що ж таке філософія. Йдеться про європейських філософів, серед яких П. Слотердайк [7], М. Гайдеггер [8], К. Ясперс [9], Ж. Делез і Ф. Гваттарі [4], які критично ставляться до здобутків сучасних колег та роблять спроби віднайти нові проблеми для осмислення.

Не відстають від них і деякі вітчизняні філософи, які на такому тлі відчують певну суспільну незатребуваність своїх міркувань з приводу глобальних проблем Буття. Звичайно, вони переконані в актуальності своїх світо-пізнавальних пошуків, але цього не відчуває, на їх і мою думку також, переважна більшість вчених, які, користуючись світоглядними та науково-методологічними досягненнями філософії, чомусь не сприяють її подальшому розвитку.

Так, вітчизняний часопис «Філософська думка» декілька років тому помістив статтю «Філософія і філософська освіта» тоді ще кандидата філософських наук зі Львівської політехніки Ігоря Карівця. Він поставив під сумнів те, що ця категорія викладачів фактично не знає, що саме вона викладає, в чому сенс філософії. При цьому зазначає, що на питання «що таке філософія... вони не можуть ґрунтовно відповісти. І дуже часто їхні відповіді є поверховими, механічними і завченими» [6, с. 77]. Можливо, що якоюсь мірою це відповідає дійсності, адже філософія в радянський період була суттєво деформована суто політико-партійними ідеологічними чинниками. За інерцією така деформація продовжується і в наш час.

З іншого боку, професор філософського факультету Київського національного університету ім. Т. Шевченка А. Баумейстер вважає, що філософія не може померти, адже багато що залежить від умінь самих філософів, не втрачаючи її глибинного понятійно вираженого смислу, донести

його до *зацікавленої* аудиторії. Особливо ж тими, хто викладає її як навчальну дисципліну у вищих навчальних закладах. «Філософія – це зведення множини до єдності, погляд на світ з позиції цілого. ... Людину необхідно навчити «збирати» в єдине все, що вона бачить довкола себе, що відбувається з нею, її країною, зі світом. Пошук таких внутрішніх зв'язків і є справою філософії» [1, с. 14]. Тобто, потрібно постійно виходити з понятійного визначення мислення як *необхідності формування уміння* знаходити і, врешті, знайти єдність різноманітного, знайти його *єдину, спільну, загальну основу*. Завдання надскладне, адже людина, особливо пересічна українська, ба, навіть і обтяжена науковими ступенями, чинить спротив, хоча кожна різною мірою, тому, щоб її вчили.

То ж чи варто дивуватись, коли, бачачи нерозуміння самими філософами її суті, вчені-природознавці використовують всі можливості для того, щоб вивести її за межі обов'язкових навчальних дисциплін на користь фахових. Проте головний фах людини – бути людиною, а не вузьким спеціалістом. Одне лише засвоєння філософських принципів, законів, категорій мислення не є достатнім для того, щоб адекватно відповісти на глибоке питання В. Симоненка: «Ти знаєш, що ти людина? Ти знаєш про це, чи ні?».

На тлі скепсису модних нині європейських філософів щодо її значимості німецький філософ Дітріх фон Гільдебранд не погоджується з тим, що існує криза філософії, що відсутні філософи, які справді мають статус мислителів. «Хай яким є значення та зміст праць Гайдегера, вони є свідченням застосування дійсно філософського методу. У них немає жодного натяку на якусь нижчу роль філософії у її стосунках з науками. Філософія тут займає суверенне становище і сміливо займається філософськими та метафізичними проблемами» [3, с. 28]. Саме тому ставить за мету «реабілітувати філософію» як важливу духовну практику для олюднення людини. «Встановлення істинної природи філософського знання, істинних тем філософії, їхньої епістемологічної гідності й екзистенціальної життєздатності – ось мета цієї книжки. Також сподіваємося, що вона зможе стати дієвою зброєю для повалення бастионів тих, хто фетишизує науки, і послужить новому відкриттю дверей, які ведуть до автентичного всесвіту у всій його величі, широті й глибині» [3, с. 28].

Завданням даної наради, на моє переконання, має стати таке її резюме, яке вразить і здивує свідомість колег по професорсько-викладацькому корпусу настільки, що вони усвідомлять зміст застереження Гегеля про те, що «суть справи вичерпується не своєю *ціллю*, а своїм *здійсненням*, і не *результат* є *дійсне* ціле, а результат зі своїм становленням; ціль сама по собі є мертво загальне, подібно до того як тенденція є простий потяг, який не перетворився ще в дійсність; а голий результат є труп, що залишив позаду себе тенденцію» [2, с. 2]. Принаймні під час навчання на філософському факультеті КДУ ім. Т. Шевченка мене це вразило настільки, що ось вже майже півстоліття я не перестаю дивуватись, а «здивування – початок філософії», здобуткам видатних мислителів.

Таким чином, «криза» не в філософії, а в тому, що складно взяти на себе «муки мислення» (Гегель) в тому випадку, коли допуск в науку визначений часом, виділеним на складання кандидатських іспитів чи заліків на основі мінімального знайомства з текстами геніїв світової думки. Вже цитований А. Баумейстер справедливо відзначає, що «філософія вчить бути уважними, чути іншу людину й іншу культуру. Це – школа мислення, яка привчає нас до думки, що ми не є носіями абсолютної істини. Кожна людина потребує трьох базових навичок: *читання, писання і промовляння*. На жаль, сьогодні ми втрачаємо їх. Йдеться про вміння сприймати тексти високого рівня складності, а отже, про вміння концентруватися хоча б протягом 30-40 хвилин. Для сучасної людини це вже проблема. Читання тексту – це завжди зламування певного «коду». Коли ми читаємо, то вчимося декодувати символи в сенси» [1, с. 14]. Декодування не відбудеться, якщо немає процесу становлення мислення, а лише засвоєння результатів, мертвих у своїй загальності. Звідси твердження: «європейська цивілізація – це культура читання, культура писання та культура дискусії. Крім філософії, жоден інший шкільний чи університетський предмет не може забезпечити набуття цих навичок» [1, с. 14].

Цілком очевидно, що з таким судженням не погодиться більшість «предметників». Якщо так, тоді вона – ця більшість – не відчула головного сенсу філософії в той період, коли долучалась до мінімуму філософії. Але ж саме вона оперує такими поняттями, які мають категоріальний статус в якості законів, що спрямовують мислення в об'єктивне річище. Чи не головне з них – *ідея*. Але не як образ предмета, а як образ, спосіб діяльності людини впродовж усього її життя. Тому філософія і є ідеалізм, який нещадно критикувався в радянську добу, але матеріалізм, навіть діалектичний, не спас країну від занепаду й розпаду. «Ідея народжується у свідомості, але, щоб «перекласти» її в текст й щоб потім обговорювати ці викладені в текстах ідеї, необхідно вчитися. Ці вміння необхідні всім людям, не лише фаховим філософам, – з них постають держава, корпорація, сім'я. Це – основа європейської традиції» [1, с. 14].

Наведений зміст дає підстави стверджувати, що подібні наради дадуть ефект лише в тому випадку, коли необхідність вчитись впродовж всього життя не буде зводитись до підвищення професійної кваліфікації. Все життя потрібно вчитись бути людиною в тому розумінні, як це відкривається кожному, хто усвідомить філософію як єдність природо- і людинознавства. Звідси наступні пропозиції.

1. Перейти до практичної реалізації прадавньої освітньо-виховної максими про те, що вихователь зобов'язаний бути вихованим і освіченим. Тому варто відновити у вишах постійно діючі спільні світоглядно-методологічні семінари кафедр суспільно-гуманітарного і фахового профілю.

2. Періодично всьому професорсько-викладацькому складу проходити певні форми тестової перевірки на предмет розуміння змісту світоглядних, соціокультурних, методологічних, аксіологічних понять, вироблених історико-філософською та суспільно-гуманітарною думкою в її єдності зі здобутками природознавства. Для цього варто утворити соціологічні лабораторії якщо не в

кожному виші, то, принаймні, в тих, які територіально досить близькі за відстанню. Хоча за наявності сучасних засобів комунікації відстань перестася бути якоюсь перешкодою для спільної діяльності зацікавлених вчених.

Література:

1. Баумейстер А. Чи може філософія бути доступною? / А. Баумейстер. // «День». – №115-116. – 2017.
2. Гегель Г.В.Ф. Феноменология духа. – М.: Мысль, 1959. – Т. 4. – 440 с.
3. Гільдебранд, Дітріх фон. Що таке філософія? / Дітріх фон Гільдебранд. – Львів: Колесо, 2008. – 244 с.
4. Делез Ж., Гваттари Ф. Что такое философия? / Ж. Делез, Ф. Гваттари. – М.: Институт экспериментальной социологии, СПб, Алетейя, 1998. – 288 с.
5. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради. – 2014. – №37-38.
6. Карівець І. Філософія і філософська освіта / І. Карівець. // Філософська думка. – №6. – 2014. – С.77-81.
7. Слотердайк П. Критика цинического разума / перев. с нем. А.В. Перцева. – Екатеринбург: Изд-во Урал, ун-та, 2001. – 584 с.
8. Хайдеггер М. Что это такое – философия? / М. Хайдеггер. // «Вопросы философии». – 1993. – № 8. – С. 119-131.
9. Ясперс К. Смысл и назначение истории / К. Ясперс. – М.: Политиздат. – 1991. – 527 с.

«УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА» У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Звягіна Г. О.

Запорізький державний медичний університет

Актуальність. Потреби сучасного суспільства визначають необхідність досконалого володіння українською мовою як важливим компонентом професійної підготовки іноземних фахівців різного профілю. Орієнтація вищої освіти на всебічний розвиток мовної особистості студентів, посилення зв'язку змісту навчання з майбутньою професійною діяльністю є тим фундаментом, на якому ґрунтується весь навчальний процес викладання української мови як іноземної у вишах України [1, с. 21].

У «Концепції мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України» підкреслюється важливість мовного компонента, оскільки це підґрунтя для «...формування в іноземців умінь і навичок самостійної навчальної діяльності, вмінь навчатися вчитися, вдосконалювати когнітивно-операційний компонент» [2].

Основна частина. У Запорізькому державному медичному університеті студентам першого курсу англійської форми навчання викладається одночасно дві дисципліни: «Українська мова як іноземна» (обсяг 300 год., з них 230 год. – практичні заняття) та «Українська мова (за професійним спрямуванням)» (90 год., 34 год. – практичні заняття). Обсяг лексичного матеріалу другої дисципліни обумовлений програмою першої та доповнений медичною